

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1185217/12

בבית הדין הרבני האזורי רחובות

לפני כבוד הדיינים:

הרב ציון אשכנזי – אב"ד, הרב אליהו עמאר, הרב שמואל דומב

המבקש: פלוני

נגד

המשיבה: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד מירית ארכיב - ליאני)

הנדון: דחיית בקשה לפסילת הרכב

החלטה

בפני ביה"ד מונחת בקשת האיש לפסילת ההרכב.

ראשית נקדים את מבט ההלכה על הנצרך כדי להענות לבקשה לפסילת דיון או הרכב. כמו כן, ניתן סקירה לנומרות המשפטיות שנקבעו בענין זה. לאחר מכן נבחן את טענות המבקש שיפורטו להלן, הן בפן העובדתי והן בפן ההלכתי - משפטי.

פסילת דיון על פי ההלכה

ראשית נבהיר, כי על פי ההלכה, אסור לדיין לפסול את עצמו מן הדין בהעדר עילה לפסילה על פי הדין. פסילה שלא על פי הדין עומדת בניגוד לחובתו של הדיין לשבת בדין והיא גורמת לעיוות דין. הזכות לשבת בדין היא גם חובה לעשות כן הן כלפי הצדדים הנידונים והן כלפי הציבור בכללותו. הדברים נכונים כלפי בקשה לפסילת דיון, והדברים קל וחומר לגבי פסילת הרכב.

וכך נפסק בשולחן ערוך חו"מ סי' י"ב סעיף א':

"שנים שבאו לפניך לדין... אי אתה רשאי לומר איני נזקק לכם. ואם היה ממונה לרבים חייב להיזקק להם".

ועיין בבית יוסף (סי' יב) שגם אם אחד מחברי ההרכב רוצה להסתלק מן הדין אינו רשאי. וחז"ל למדו הדבר מן הפסוק: "בצדק תשפוט עמיתך".

לפיכך נקבע גם בתקנות הדיון לבתי הדין הרבניים בישראל, התשנ"ג, תקנה כב, שהחלטה זו אינה נתונה אפילו לדיין בעצמו לבדו אלא זקוקה לאישורו של כב' נשיא בית הדין הרבני הגדול:

"החלטה של דיון או של בית דין אזורי, לפסול את עצמו או מלהסתלק מלדון בענין, טעונה אישור של נשיא בית הדין הרבני הגדול, או של דיון שהוסמך על ידו".

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

הדברים נכונים לפני תחילת המשפט, ונכונים שבעתיים, כאשר הבקשה צצה לה, רגע לפני מתן ההחלטה הסופית בענין המזונות, כאשר המבקש (האב) אינו משלם ולו שקל אחד למזונות ילדיו.

על אחת כמה וכמה, כאשר נראה וניכר שכל הבקשה הוגשה בחוסר תום לב משווע, כדי לגרום לעיכוב ההליכים, שיובילו לעיכוב במתן ההחלטה, דבר שיאפשר למבקש להשתמט לאורך זמן מתשלום מזונות עבור ילדיו כפי חובתו ההלכתית והמוסרית, כפי שהשתמט עד היום, כפי שיבואר להלן.

נראה שנכונים ומתאימים במקרה דנן, דבריו של הגר"א שפירא זצ"ל בהיותו נשיא בית הדין הרבני הגדול, שביטל החלטת ביה"ד האזורי להסתלק מן הדיון בגלל טענות אחד הצדדים. וכך כתב הרב זצ"ל (הובאו דבריו בס' שורת הדין עמ' תנז):

"הנימוק שניתן, שמכיון שב"כ הבעל העלה חשדות נגד בית הדין לכן אין בית הדין יכול להמשיך בדיון, אינו נימוק כלל, ואף משמש תקדים מסוכן תגובה כזו של כניעה להטלות דופי בבית הדין עלולה להביא לידי שיתוק של עבודת בית הדין במקום לדחות בתקיפות תעלולים של בעל דין כשבית הדין יודע שדבריו מנוגדים לאמת נכנעים לדרישתו המחוצפת וכדי בזיון וקצף. לפי הדין אסור לבית הדין להימנע בכגון דא מלדון דין אמת ומלעשות צדק. אין לקבל את ההסתלקות ובית הדין ימשיך במשפט וכתורה יעשה".

וכל שכן במקרה דנן, שאנו נמצאים כבר לאחר סיום הדיונים והגשת הסיכומים, וברור שכתוצאה מן הפסילה יגרם נזק ועינוי דין לצד השני. וכבר פסקו הגר"מ אליהו זצ"ל והגר"י כהן זצ"ל ויבדל לחיים ארוכים הגר"ע בצרי שליט"א שאפילו אם ממידת חסידות היה מקום להסתלקות ביה"ד, מכל מקום אם כתוצאה מן ההסתלקות יגרם נזק ועינוי דין לצד השני לקתה מידת הדין, כי אין ראוי לנהוג במידת חסידות כשנמשך ממנה נזק לזולת.

ויש להוכיח כדבריהם מתשובת מהרשד"ם (חו"מ סימן ב'), שדן שם בריש התשובה, דאף אם יש מידת חסידות להסתלק מן הדין, אין ראוי לעשות כן:

"מידת חסידות ודאי לא קאמינא, דאין ספק שמידת חסידות הוא שיסתלק הדיין ולא ירצה לדון בין מכח הטענה הראשונה ובין מכח הטענה השנית. אלא שאם באנו לידי כך...אם ימצא אחד מהכתות עשוק בדינו מחמת הסתלקות הדיין, לקתה מידת הדין ואין ראוי לנהוג במידה זו אחר שנמשך ממנה נזק".

פסילת דיין או שופט לפי החוק

בשורה ארוכה של פסקי-דין נקבע, כאמור כי פסילתו של שופט או דיין מלישב בדין, וכ"ש פסילתו של הרכב הינה צעד חריג ויוצא דופן, ולא תתקבל בקשה לפסילת דיין או שופט רק בהתקיים נסיבות חריפות המצביעות על עיוות או הטית דין, כפי שיבואר להלן.

(ראה, למשל, ע"פ 1992/08 אמג"ד דענא נ' מדינת ישראל; ע"א 9348/07 עזבון של לימון ג'מילה ז"ל נ' מדינת ישראל - משרד הבריאות; ע"א 6600/07 פלוני נ' פלונית; ע"א 1427/06 פלוני נ' פלוני; ע"א 9108/08 פלוני נ' פלונית; ע"א 1365/07 פלוני נ' פלוני; ע"א 10721/06 פלוני נ' פלונית; ע"א 10064/08 עו"ד יגאל גיל נ' נעמי גל; ע"א 5139/08 עו"ד יובל ליכטר נ' גד קומרן; ע"א 4227/07 חיים ליבוביץ נ' שבתאי מיכאל; יגאל מרזל "דיני פסלות שופט").

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

סעיף 19א לחוק הדיינים, תשט"ו (1955) קובע:

"דיין לא ישב בדין אם מצא, מיוזמתו או לבקשת בעל-דין, כי קיימות נסיבות שיש בהן ליצור חשש ממשי למשוא פנים בניהול המשפט".

בדומה לכך נקבע:

"על המבקש להראות אפשרות ממשית של משוא פנים".

ר:ב"ש 48/75 רחמים ידיד נ' מדינת ישראל, פ"ד כט(2) 380, 375 (להלן: "פרשת ידיד"); בג"צ 2148/94 גלברט אמנון נ' כבוד נשיא בית המשפט העליון, פ"ד מח(3) 573-587; 586; ע"פ 1988/94 דני בראון נ' מדינת ישראל, פ"ד מח(3) 608, 622-623; ע"א 6332/05 יהושע ולדהורן נ' שלמה נרקיס, תק-על 2005(4) 1742, 1744; ע"א 44/06 שמעון שקד נ' קצין התגמולים; ע"א 401/06 קרקעות עמק במרחב 1998 בע"מ נ' נעאמנה פאוזי בע"מ).

בפרשת ידיד הבהיר כב' הנשיא מ. שמגר (כתוארו אז) את יסודות מבחן האפשרות הממשית:

"משמעותו היא שמן הנסיבות החיצוניות הכרחי להתרשם שקיימת אפשרות מאוד מסתברת, שאכן נבצר מן השופט לשפוט את דינם של בעלי הדין באוביקטיביות הדרושה". (שם, עמ' 381).

כב' הנשיא מ. שמגר (כתוארו אז) אף פרסם מאמר בעקבות פרשת ידיד, בו פירט כדלהלן:

"השאלה איננה מה הרושם שיווצר בציבור הרחב או מה תגובתו של האדם הסביר. כמסבר - 'האפשרות הממשית' עניינה בהתרשמותו הכללית של בית המשפט ממכלול הנסיבות שנוצרו במשפט, ועל בית המשפט להשיב לשאלה אם אלו יוצרים יסוד לסכנה שהשופט יהיה בעל דיעה קדומה כזאת, שיהיה בכך כדי לשלול יכולתו לקיום משפט צדק. חשד בלבד אינו די לעניין זה גם חשד סביר אינו יוצא מגדר חשד בלבד, ובכך לא סגי".

בבג"צ 2148/94 (שם, בעמ' 607-608) הבהיר בית המשפט כדלהלן:

"מבחן האפשרות הממשית משמעותו, שהשופט גיבש לעצמו עמדה (סופית) בעניין נשוא הדיון השיפוטי, באופן שאין עוד טעם בהמשך רגיל של המשפט ("המשחק המכור").

בע"א 10721/06 פלוני נ' פלונית, הבהיר בית המשפט:

"יש לזכור, כי מעצם היות הבקשה לפסילת שופט בקשה רצינית, המטילה צל כבד על השופט אישית ועל מערכת השפיטה, נגזרת גם המסקנה, כי הראיות שיש להביא לשם הוכחת קיומה של עילת פסלות, חייבות להיות משמעותיות. חשדות, תחושות והשערות, הנעדרים בסיס עובדתי מעבר לאמירתם, אינם יכולים לשמש בסיס לטענת הפסלות".

בבג"צ 2148/94 האמור, הבהיר בית המשפט (שם, בעמ' 580-590):

"לא מעטים המקרים בהם בעלי דין נתפסו באמירה של שופט במהלך דיון באולם בית המשפט, או מחוץ לאולם, כדי לטעון שיש בהם ביטוי לדעה קדומה, ולכן גם עילה לפסול את השופט. עיון בפסקי הדין שניתנו במקרים אלה מלמד כי בית משפט זה אינו נחפז לפסול שופט בשל אמירות כאלה, אלא הוא בודק היטב בכל מקרה אם אמנם קיימת אפשרות ממשית של דעה קדומה, בהתאם למבחן המשפטי המקובל".

(וכן ראה ע"א 2861/04 יעקב טוויל ואח' נ' סולל בונה בע"מ ואח', תק-על 2004(2) 699, 701; ע"א 181/05 חב' אבתיר בע"מ ואח' נ' ציונה שנקר, תק-על 2005(1) 2005, 2006; ע"פ 3953/06 ז'ורז' אסרף נ' מדינת ישראל,

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

תק-על 2006(2) 3472, 3473 ; ע"פ 2585/06 גדעון יצחק ואח' נ' מפגש האושר בע"מ ואח', תק-על 2006(2) 3501, 3502 ; ע"א 879/06 יהודה קרשין נ' תמר דן ואח', תק-על 2006(2) 558, 559.

כמו כן נקבע לא אחת כי אין בהחלטות דיוניות, כשלעצמן, כדי לבסס עילת פסלות. כך למשל, נפסק בעבר, כי החלטות דיוניות שעניינן שמיעת ראיות, קציבת זמן החקירה הנגדית, ואף פסילת שאלות במהלך חקירה, אינן עילה לפסילת שופט (ראו: ע"פ 1504/07 נעים נ' מ"י, (לא פורסם, 10.4.07); ע"פ 391/02 צברי נ' מ"י (לא פורסם 29.4.2002)). רק במקרים קיצוניים, בהם החלטותיו הדיוניות של בית המשפט פוגעות בזכותו של בעל דין להליך הוגן, כאשר עולה מהנסיבות כי קיים חשש ממשי למשוא פנים מצידו של בית המשפט, תקום עילה לפסילתו של המותב הדין בתיק"ר: ע"פ 10377/09 פלונית נ' מדינת ישראל, ביום 12/1/10).

טענות המבקש

לטענת המבקש: "בית הדין נגוע בדבר בצורה פלילית אתית ותורנית", כהגדרתו. האיש מפרט בבקשתו את הסיבות שהביאו אותו למסקנה זו ונפרטם בקצרה:

- א. לטענתו, ביה"ד במסמך רשמי שותף עם האשה לתביעה נגד האיש בארה"ב.
- ב. אב בית הדין כתב לאשה מכתב המלצה למוסד הלימודים, שמוכיח על קשר אישי.
- ג. ביה"ד תרגם לאשה מסמכים משפטיים מאנגלית לעברית, ובכך עוזר לה כנגד האיש.
- ד. הפלייה בשאלות - כשלאשה ניתן זמן רב יותר, ולאיש רק שאלה עניינית ללא הקדמות והרחבות.
- ה. ביה"ד לא טורח לקרוא את הוכחות האיש, וכבר הסיקו מסקנות לחייב את האיש בסכום מזונות גבוה.
- ו. ביה"ד מעולם לא עשה דבר בענין הניכור ההורי שעושה האשה כנגד האיש.
- ז. ביה"ד תמיד כותב נגד האיש פסקי דין לחיוב במזונות גבוהים, ומעולם לא התנה את זה בקשר של הילדים עם האב, מלבד אזהרות לאשה - ללא פסק דין מחייב.

לאחר בחינת כל טענות המבקש, אין בכל טענותיו אמת או צדק לבקש את פסילת ההרכב, ולא היה צורך להשיב עליהם, כי ברור שגם המבקש לא טוען אותם בתום לב. ונבאר:

על טענת האיש כי: "ביה"ד במסמך רשמי שותף עם האשה לתביעה נגד האיש בארה"ב".
ביה"ד מלמד זכות על האיש ותולה טענה זו "בטעות", כאשר מהמסמך שצירף האיש עולה כי האשה הגישה את החלטת ביה"ד בענין דמי המזונות לצורך גבייה בארה"ב, ומזה "הסיק" האיש שביה"ד שותף עם האשה בתביעה, כיון שהתביעה היא מכח פסיקה של בית הדין.
גם שאר טענות המבקש אינן אמת, אין בהן לא ראש ולא רגלים, לא שורש ולא ענף, כדלהלן.
ה"עובדה" שמציין המבקש, שאב בית הדין כתב כביכול המלצה למשיבה כדי להכניס את בנם לתלמוד תורה. ראשית, הדבר לא היה ולא נברא. אך גם לו היה ממליץ בית הדין לבית ספר לקבל את "בן הצדדים" לתלמוד תורה טוב ומתאים, האם היה בזה משום נטיה לצד שני?!

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

(אכן, בית הדין הורה לאם לרכוש מכשיר שיש בו תוכנת וואצאפ (כשר) כדי שיוכל האב לשוחח עם בנו בפלאפון. ולטענתה, שלא יקבלו את בנה לתלמוד תורה, השיב בית הדין, שאם יתעורר קושי בענין, יתן בית הדין הבהרה שמכשיר זה נרכש על פי הוראת בית הדין. האם זה הטיה לטובת צד האם ??).

כמו כן, אין צורך לומר, שבית הדין לא סייע לאשה בדרך כלל שהיא ולא תרגם מסמכים שלה. כמו כן, בית הדין קרא את כל דברי שני הצדדים, וברור שביה"ד אינו נוקט צד, והחלטות בית הדין ניתנות אחר שביה"ד קורא את כל הטענות וההוכחות שהוגשו הן ע"י האיש והן ע"י האשה, כמקובל בכל תיק שלפנינו.

כמו כן, לא הייתה אפליה כלל במתן זמן לשאלות ולתשובות הצדדים. אדרבא ואדרבא, גם אחר ההחלטה על הגשת הסיכומים, החליט בית הדין לאפשר למבקש - לפני משורת הדין - לחקור את המשיבה, בזמן יקר זה המבקש בחר לבזוז הרבה ממנו בבקשות בדברים שאינם נצרכים לברור הענין.

הטענה שבית הדין לא נתן לו להאריך בחקירתו אינה נכונה כלל, שהרי בית הדין איפשר לאיש לחקור את האשה כבקשתו, וזאת למרות העומס הרב המוטל על כתפי בית הדין (במיוחד לאור מגפת הקורונה והפגרות הקרבות), אלא שהמבקש שלא טרח לקחת עורך דין, במקום לשאול שאלות את האשה, בזבז את הזמן שנקצב לדברים שאינם "חקירה", ואין לו להלין אלא על עצמו.

גם טענתו של האיש, כי לבית הדין "דעה מוקדמת" בענין המזונות, יסודה עקב סירובו של בית הדין לקבל את "הצעות הפשרה" שהציע, לשלם סך \$500 (כולל הכל) עבור 2 ילדים קטנים קטנים.

כמו כן, טענת המבקש, שבית הדין אינו פועל נגד האם בגין פעולות הניכור שמבצעת רחוקים מן האמת. שכן בית הדין התייחס בחומרה רבה לתופעת הניכור, ואף נזף קשות באם כפי שמופיע מספר פעמים בפרוטוקולים ובהחלטות בצורה שאינה משתמעת לשני פנים, וברור שבהחלטה הסופית למזונות, הדבר ימצא ביטוי בהחלטה.

אך מאידך, נזף בית הדין באב פעם אחר פעם – כפי חובתו של בית הדין על פי דין - והתרה בו לשלם את אשר קבע בית הדין שעליו לשלם למזונות ילדיו, אך האב לא שעה לכל החלטות והזרות בית הדין בענין.

לאור האמור, לאחר בחינה מדוקדקת של כל טענות המבקש, לא נמצאה הצדקה לאחת מטענות המבקש שיש בה ממש או צל של ממשות כדי להעלות עילה לפסילה או אפילו מחשבה לפסילה מחמת מידת חסידות, ובודאי לא התקיימו שום נסיבות היוצרות חשש כל שהוא למשוא פנים בניהול המשפט. בית הדין נהג בשוויוניות כלפי שני הצדדים, בארך אפים, שמע את טענותיהם בהרחבה, עדים שבאו להעיד נחקרו בהרחבה ע"י שני הצדדים ואף ההחלטה הסופית תינתן בדרך זו.

אך אם תתמה - אם כדברינו, מדוע מגיש האיש את הבקשה לפסילה?

באמת, מטענת האיש האחרונה התבהרה התמונה כולה, כי הבקשה לפסילה נולדה בשלב זה – אך ורק בנסיון להביא לדחיית ההחלטה בענין ולהאריך בכך את הזמן שאינו משלם מזונות. לפיכך, המבקש מציין עובדות שאינן נכונות, לא היו ולא נבראו, ואף משל לא היו, מן הגורן ומן היקב, כדי לייצר מצג שווא, כאילו בית הדין נוטה לצד שני. כי המבקש מבין, שבית הדין הגיע לשלב הסיום לפני מתן החלטה בענין המזונות - ומתוך חשש של האיש שיפסקו כנגדו חיובי מזונות עבור ילדיו, רוצה הוא לפסול את ההרכב, ובכך לעכב בעוד זמן ניכר את ההחלטה הסופית בענין דמי המזונות. ובהבינונו זאת, אל לבית הדין לאפשר זאת.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בענין זה יצויין, כי מאז פרידת הצדדים, האב לא נתן אף לא שקל אחד לטובת הילדים (מלבד 12,300 ש"ח פרעון הלואה שהוחזרה ע"י אחות האשה לחשבון האשה, ולטענתו זה היה כתשלום מזונות. דבר שהאשה מכחישה, וביה"ד יתייחס לסוגיה זו בהחלטה בענין המזונות).

לאור האמור דוחה בית הדין את בקשת הפסילה.

היה מן הראוי לחייב בהוצאות לטובת אוצר המדינה, בגין בקשה זו שהוגשה שלא בתום לב. אך לדינא החליט בית הדין לפטור את המבקש.

ניתן לפרסם לאחר השמטת פרטים מזהים.

ניתן ביום כ"ב בתמוז התש"פ (14/07/2020).

הרב שמואל דומב

הרב אליהו עמאר

הרב ציון אשכנזי – אב"ד